Hin føroyska skipstroyggjan

NICOLINA JENSEN BEDER

Í Dimmalætting hevur Sveinur Tróndarson áhugaverdar hugleiðingar um troyggjuheitið »islændersweater« og »islænderstrik« í sambandi við nýggju troyggjuna hjá Guðrun & Guðrun.

Í mong ár havi eg leitað eftir svarið uppá, nær og hví danir fóru at kalla føroyskar skipstroyggjur fyri islændere, uttan tó at hava funnið svarið. Tó má eg siga, at tá eg sá hesar nýggju føroysku troyggjurnar, bæði í filminum »Forbrydelsen« og í blaðnum »Kvinnu«, trúði eg sjálv, at tað vóru íslendskar lopatroyggjur.

Skipstroyggjan fekk av eini hvørji orsøk handilsnavnið »islænder« sum søluvøra í Danmark. Møguliga er hetta komið av útflutningi saman við íslendskari ullvøru, tá útflutt varð gjøgnum »Det islandske Kompagni«, ella tá ið farið varð at binda úr íslendskari ull. Útróðrarmenn í Íslandi um aldaskiftið 1900 vildu í fleiri førum heldur hava ull enn pening heim aftur við sær. Ullin gav teimum arbeiði fyri veturin.

Ein gomul remsa frá Jóan Chr. Poulsen í Hesti kundi týtt uppá, at navnið íslandstroyggja eisini var kent í Føroyum.

Mostir bindur íslands-
troyggju,
Sanna turkar ull á meis;
Heini liggur fullur
uppi í koyggju,
Jákup siglir við Surprise.

Surprise var eitt av handilsskipunum í Vágsbotni (M. C. Restorff og Sønner) bert 27 tons.

Vibeke Lind skrivar í bókini »Strik med nordisk tradition«:

»Islændere« er den gamle betegnelse for sømands- og arbejdstrøjer strikket i groft barn i to, højst tre af uldens naturlige farver og i en helt enkel facon. Í bókini stendur somuleiðis mynd av Polarforskeren Knud Rasmussen, omkring 1920, iført en islandsk sweater. Læg mærke til den enkle aflukning i halsen og forneden på ærmerne. På undersiden af ærmet ses en udtagningsstribe. Tá ið troyggjuerman er bundin niðureftir frá ermagapinum, eins og tað týðiliga sæst, er tað ein aftagningsstribe og ikke ein udtagningsstribe. Troyggjan er uttan iva føroysk. Aftaná at bókin var útkomin, gjørdi Elsa Guðjónsson, Ísland, vart við, at umtalaðu troyggjur ongantíð høvdu verið bundnar í Íslandi, men í Føroyum.

At troyggjuheitið soleiðis er vorðið blandað, ger tað trupult hjá teimum, ið skriva um føroyska og íslendska binding uttan at kenna rætta samanhangið.

Sjálv haldi eg tað vera ómetaliga áhugavert, at føroyskar kvinnur finna upp á eitt hvørt nýtt, sum eydnast. Tess vegna vil eg fegin ynskja teimum hjartaliga til lukku. Samstundis má eg koma við eini inniligari áheitan um, at tey, ið finna nýggjar vegir, samstundis finna nýggj nøvn og heiti.

Alt føroyskt heimavirki, við gamlari siðvenju, ið hevur navn ella heiti, hevur júst tað heitið, ið vísir til plaggið, bæði til tilfar og útsjónd. Hesar nýggju troyggjurnar hava einki, sum vísir til skipstroyggjuna, og skuldu sostatt fingið egið navn. Um vit ikki ansa eftir, sita vit eftir á berum.

Her skal eg vísa til nøkur fá dømi, har vit longu eru komin í vanda. Kotið, eitt plagg, ið hevur elligamla siðvenju, bæði til tilfar og snið. Bundnaturriklæðið, ið nú verður kallað sjal, og ullint teppi, ið verður kall-að rekkjujuváð. Hetta er í mínari verð ómetaliga syrgiligt.

Alnótin er ikki minni vandamikil. Har kunnu vit lesa, at seyðurin í Føroyum er mynstrutur, og ullin er litað. Seyðurin í Føroyum er ymist littur, og ullin er ymist litt. Eisini havi eg funnið myndir av cheviotsblandaðum seyði, vísandi til, at føroyskur seyður er óblandaður, norrønur, upprunaseyður.

Blaðið »Kvinna« hevur lýsing av troyggju undir heitinum »Lekkur skipstroyggja«. Troyggjan hevur einki, sum vísir aftur til skipstroyggjuna. Havi ikki áður hoyrt heitið »lekkur« um skipstroyggju. Troyggjan er mjúk ella hvøss, fín ella grov, føst ella leyst bundin.

Nær byrjað verður at binda skipstroyggjur, kann vera ilt at finna við ávísum árstali. Jørgen Landt skrivar í 1798-99, at tað verður bundið tvey sløg av troyggjum, fínar og grovar »med forskellige figurer«. Her fáa vit greitt at vita, at tað verður bundið mynstrut. Landt skrivar eisini, at føroyingar sjálvir brúka tær fínu troyggjurnar og selja tær grovu skipstroyggjurnar. Vert er at leggja til merkis, at Landt skrivar heitið skipstroyggjur. Skipstroyggjur ella bátsmanstroyggjur, sum tær eisini vórðu kallaðar, vórðu fyri tað mesta bundnar úr broddi, og vórðu tær soleiðis bert bundnar sum handilsvøra í 19. øld. Til sín sjálvs bundu føroyingar úr nappaðum og samfingnum.

Skipstroyggjurnar vórðu bundnar eftir givnum reglum úr Danmark.

Extrakt

Betræffende Trøiefabrikationen, maatte det tillades mig at anmærke følgende.

En 1½ Punds Trøie maa i bullen være 25 Tommer lang og ¾ Alen bred ved Opkastet eller nederst; Ærmerne, hver 21 Tommer lange og fult ¼ Alen brede over Overarmen, neden for Aflaskningen. – Bullen begyndes med 216 Masker (Ejur) og Ermen med 120, men under Armhullerne maa den første være forøget ved successiv Optagning, med omtrent 20 Masker, efter Omstændighederne.

Korkefarven er den fortrinligste og egne(t) for Handelstrøjer, og jo mørkere denne er, jo bedre, dog maa det tillades paa de Stæder hvor Korke ei findes i Mængde, at hveranden Figur (Minstur) er sort. – Trøjer med graae eller anderledes Coulörte Figurer. Kunne ikke modtages i handelen. Jo mere Colour, der gives i en Trøie, destobedre vil den anses. – Figurerne kunne vælges efter Behag, men ikke altfor store, ikke heller maae Striberne af Grundfarven (Spølanir) være for brede, og i Trøier, hvor Figurren dreie gaae lige opefter, bør altid mellem hver Rad findes en couleurte Traad kastas omkring, saaledes, at en Bugt slet ikke gaar over flere end 4 Masker og at optage Bugterne først i den følgende Omgang (Umfær), bør ikke findes Sted, naar man istedet for Striber (Spølir) bruger Rending (Renning), bør Figurringen indrettes saaledes, at Bugtenerne aldrig omgaae flere end 4 Masker (Ejer). – At Strikkepinderne (Stokkarnir) vælges passende med Uldgarnets Tykkelse, saaledes, at Trøien ikke bliver forløst knyttet, er nødvendigt at iagttages. Topundstrøierne bør i Bullen være fulde 28 Tommer lange, og 19 Tommer brede ved Aflaskningen, og ellers af samme Bonitet som 1½ Punds. (Ærmerne 24 Tom. Lange og 7 Tom. brede)? Forøvrigt bør den til Fabrikationen anvendende uld være vel udvasket og renligt behandlet; Traaden jævn spundet og saa fin, at gidset, tilbørligt tæt virket, kan svare til bestemte Maal og Vægt, paa det at Uldgodset saaledes atter kan bringes til sin Fortids oprindelig gode Egenskab og følgelig forhøjes i Prisen, til Indbyggernes og Handelens Fordel.

Handilsforvaltarin sendi hetta bræv til Tillisch til undirskriftar, fyri síðani at verða sent til sýslumenninar. F. Tillisch var amtmaður í Føroyum 1830-1837.

Tað, sum vert er at leggja til merkis her, er, at buktirnar ikki mega vera longri enn yvir fýra eygu. Hetta hevur so aftur ávirkan á, at mynstrini vórðu bundin eftir givnum reglum.

J. Falk Rønne skrivar, at í 1888 fóru 30.411 troyggjur av landinum.

Í 1970'unum gjørdist skipstroyggjan av nýggjum størsti móti, bæði millum ung og gomul. Tá var skipstroyggjutógvið úr góðum samfingnum, eisini kallað sporttógv. Mótar skifta, so er eisini við skipstroyggjuni.

Smyril er amboðið, viljin er eingin

HERGEIR NIELSEN

Kostnaðurin, sum Jacob Vestergaard nú tekur fyri eina koyggju umborð á Smyrli í tveir tímar, er skammleysa høgur.

300 kr. fyri tveir tímar er púra ørt, og umroknað til samdøgurðskostnað er talan um 3.600 kr.

Hesin kostnaður liggur væl omanfyri kostnaðin á teimum allardýrastu fimmstjørnaðu hotellunum í heimsins størstu metropolum, og talan er um eitt gamalt fólkafloksátak.

Bjarni Djurholm gjørdi tað sama fyri seks árum síðan. Tá tóku vit beinanvegin í nakkan á honum, og síðani hava vit ikki frætt aftur til málið fyrrenn nú, Jacob Vestergaard herjar á.

Tey, sum brúka koyggjurnar, eru oftast gomul og sjúk, sum á náttartíð noyðast norður um fjørðin í teirra serligu ørindum.

Tey sita nú sum pallstúttur og kúra, har tey ístaðin kundu fingið ein lúr og komi frísk til Havnar fyri ein sámiligan kostnað.

Hvat ríðilin av Suðuroyartingmonnum, sum mannar hesa samgongu, hugsar fyri sær, er ikki gott at vita, men framferðin er bæði óhøvisk og ótolandi.

Nær teir hinvegin taka seg saman til at bøta okkum um siglingina um fjørðin, er ein góður spurningur.

Samferðslan er av avgerandi týdningi fyri menningina av vinnulívinum og búsetingarmynstrinum úti um landið.

Beinanvegin Smyril kom, skeyt Tjóðveldisflokkurin upp at økja túratalið upp í tríggjar túrar um dagin.

Eisini hava vit skotið upp hægri játtanir, so at siglast kundi kostnaðarleyst, ella í øðrum lagi fyri helvtina av verandi kostnaði.

Hesir fara hinvegin og herða kostnaðin, serliga á tey gomlu og veiku.

Hóast henda greiða vilja frá stórsta flokki í andstøðu, so hevur samgongan, og serliga landsstýrismaðurin, ligið á møguleikunum fyri at veita Suðuroynni bara líkinda javnbjóðis samferðslumøguleikar, so sum vit síggja teir í landfasta partinum av landinum.

Menningin í Vágum er økt munandi, síðani vit gjørdu undirsjóvartunnilin vestur hagar, og sama gongdin vísir seg norðuryvir, síðani vit gjørdu tann undirsjóvartunnilin norður tann vegin.

Ætlanir okkara suðuryvir vóru tær somu. Vit fóru undir ein nýggjan Smyril, sum var goldin, tá ið hann kom, og sum hevði orku til fýra túrar um dagin.

Tíverri hevur landsstýrismaðurin nú á hálvumøðrum ári ligið á møguleikunum fyri at sigla so mikið ein einasta túrin meira um dagin.

Heldur ikki hevur hann fyri sýns sakir verið við í kappingini við alment riknu undirsjóvartunlarnar um kostnaðarleysar dagar.

Skal verulig nytta spyrjast burturúr øktum túratali í 2007, skuldi hetta verið lýst árið frammanundan.

Landsstýrismaðurin er tí í veruleikanum longu eitt ár afturút, um hann í heila tikið ætlar sær at gera nakað sum helst á økinum hetta summarið.

Fólkatalið í landføstu økjunum er støðugt vaksandi, meðan tað í Suðuroynni er støðugt fallandi, og eru vit nú komin niður um 5.000 fólk, sum er lægsta talið í nýggjari tíð.

Tunnilsfeløgini hava lýst við og sett í verk eina røð av kostnaðarleysum túrum á 24 tímar undir Lorvíksfirði og Vestmannasundi í 2007.

Fleiri av hesum túrum hava longu verið.

Spurdur á tingi um somu skipan um firðir og sund svarar landsstýrismaðurin, at hann arbeiðir við málinum.

Spurdur á tingi um onnur framstig á Suðuroyarleiðini, svarar sami landsstýrismaður, at hann arbeiðir við málinum.

Men har hendir tíverri einki.

Amboðið er ein av heimsins bestu spildurnýggju útgoldnu ferjum, sum hann hevur fingið upp í hendi at umsita.

Á summmarmála 2007 kunnu vit tíverri staðfesta, at nýggja ferjan, sum kom á heysti 2005, als eingi framstig hevur veitt, hvørki teimum ferðandi ella Suðuroynni.

Smyril er eitt frálíkt amboð, men viljin til at lyfta siglingina upp á eitt munandi hægri støði, er eingin.

At hugsa sær til, at vit nú á øðrum ári við einum av heimsins bestu ferjum framvegis sigla við ongum teknískum framstigum millum tey ferðandi.

Sjónvarps- og telefonsamband er verri enn einki, og internetsamband er als ikki til.

Hví landsstýrismaðurin verður liggjandi á øllum møguligum framstigum, nú hann hevur fingið eitt so framúr gott amboð at arbeiða við, ja, tað undrar okkum øll.